

XXXVIII

SEJM WALNY PIOTRKOWSKI 1529-1530

WSTĘP

Uniwersały i listy o zwołaniu kolejnego sejmiku do Piotrkowa na dzień świętego Andrzeja (30 listopada 1529 r.) wysłane zostały z Wilna. Pewnie dlatego nie zachowały się nawet w formie wpisów do Metryki Koronnej¹.

W sejmie tym wziął udział król, który do Piotrkowa przybył wprost z Litwy 8 grudnia 1529 r.² Obrady zostały otwarte najprawdopodobniej w tym samym dniu³. Najważniejszą sprawą, podjętą — jak się wydaje — już na wstępie obrad, była elekcja małoletniego Zygmunta Augusta na tron polski. Królewicz już wcześniej bowiem został wyniesiony do godności hospodara Litwy przez radę wielkoksiążęcą. Uchwała o elekcji zapadła 17 grudnia 1529 r., po kilkudniowych naradach. Opozycji, jak się wydaje, nie było⁴. Donosząc królowej Bonie o wyborze młodego Zygmunta, król pisał w liście z 21 grudnia 1529 r.: [...] *universi primum consilarii, deinde etiam et terrarum nuntii nos sponte sua rogarunt et eundem serenissimum filium nostrum pariter ad sedem regiam propter varios rerum humanarum eventus proveheremus* [...] ⁵.

Dopiero po elekcji sejm zajął się innymi sprawami, w rezultacie czego powstały wymienione poniżej akty prawne. Obrady zamknięto 19 stycznia 1530 r.⁶

Oto dorobek ustawodawczy sejmiku piotrkowskiego 1529/1530:

I. Przywilej króla Zygmunta I z 27 grudnia 1529 r., potwierdzający prawa Księstwa Mazowieckiego⁷.

II. *Litterae universales contributionum publicarum in conventu Piotrcoviensi generali decretarum* z 13 stycznia 1530 r.⁸

¹ Informuje o tym S. Górski, por. AT, t. XI, nr 414, s. 308.

² Zob. A. Gąsiorowski, *Itineraria*, s. 265.

³ Taką datę ustalił W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 40, s. 136. Pierwszy i ostatni wpis z tego sejmiku do MK zob. MRPS, cz. IV, vol. I, nr 5410, s. 319 i 5511, s. 324.

⁴ Por. list Piotra Tomickiego do królowej Bony z 17 grudnia 1529 r., AT, t. XI, nr 425, s. 314.

⁵ Ibidem, nr 429, s. 316, 317. O wyborze Zygmunta Augusta na tron zob. L. Kokowski, *Elekcja Zygmunta Augusta*, „Kwartalnik Historyczny”, R. XIX, 1905, s. 531–557 oraz T. Silnicki, *Prawo elekcji królów w dobie jagiellońskiej*, Lwów 1913, s. 43–47.

⁶ W. Konopczyński, *Chronologia sejmów*, nr 40, s. 136, zob. przyp. 3.

⁷ Dokument ten figuruje w MK₂, t. 45, s. 3–9, gdzie nosi tytuł: *Confirmatio articulorum per consiliarios et nobilitatem ducatus Masoviae oblatorum*. Jest on podstawą wydania w *Iura Masoviae Terrestria*, t. III, nr 300, s. 48–53. W 1541 r. dokument został wydany drukiem przez H. Wietora w tzw. Statucie Mazowieckim P. Goryńskiego: *Statuta Ducatus Mazoviae quaecunque vel more antiquo, vel ducum prolata, publico consensu approbata servantur, bona fide collecta et in unum volumen comportata opera atque diligentia Magnifici domini Petri Gorinski in Oyrzanow haeredis, palatini et vicesgerentis Ducatus Mazoviae autoritate Serenissimi Principis et Domini Domini Sigismundi, Dei gratia regis Poloniae etc. confirmata et publicata*, gdzie nosi tytuł: *Privilegium serenissimi regis Sigismundi de anno Domini 1529 terris et nobilitati Mazoviae concessum premissa omnia iura, statuta et consuetudines confirmandi, ratificans et approbans Dei nomine invocato feliciter*. Tekst przywileju drukujemy za *Iura Masoviae Terrestria*, t. III, nr 300, s. 48–53; tam też odsyłamy czytelnika pragnącego zapoznać się z odmiankami zawartymi w ośmiu kopiach tego dokumentu.

⁸ Figuruje w MK₂, t. 43, k. 324–327 v. (s. 653–660) oraz MK₁, t. 44, k. 181–187 v. (s. 363–370), pod

III. *Litterae universales contributionis ducillorum sive czopowe* z 13 stycznia 1530 r.⁹

IV. *Relaxatio prohibitionis itinerum in Slesiam* z 14 stycznia 1530 r.¹⁰

V. *Ordinatio regia que ad solvendum et exigendum teloneum aquaticum Wladislaviae, ab omnibus subditis observanda*¹¹.

Z tym wiąże się następny akt z tejże daty 10 stycznia 1530 r., mianowicie:

*Modus exigendi thelonea quattuor aquatica Maiestatis regiae fluvii Visla, videlicet medium Dobrzinensis et integra tria Bobrownicensis, Przepustensis et Slonensis, quae simul iuncta sunt ab antiquo*¹².

Ponadto z sejmem 1529/1530 r. łączy się mandat (polecenie królewskie) do starostów, nakazujący ogłoszenie gotowości wojennej w obliczu najazdu Tatarów¹³, którego tu nie zamieszczamy. Sejm ten, bardzo pracowity, pozostawił też po sobie wiele innych aktów, zawartych w Metryce Koronnej¹⁴. Jego dorobek pominięty został w edycji *Volumina Legum*.

tytułem: *Decreta et constitutiones Piotrcouienses conuentus anni domini MDXXX*. Na przekazach tych oparł się wydawca AT, t. XII, nr 16, s. 16–19. W niniejszym wydawnictwie tekst ten skolacjonowany został z obydwoma tekstami Metryki Koronnej.

⁹ Znanе dzięki wpisom w MK₂, t. 43, k. 328–329 v. (s. 661–663) oraz MK₁, t. 44, k. 185–186 (s. 371–373). Niniejsze wydanie stanowi przedruk z AT, t. XII, nr 17, s. 19–21, skolacjonowany z obydwoma tekstami Metryki Koronnej.

¹⁰ Zarządzenie królewskie wydane *de consilio et assensu consiliariorum nostrorum*, odwołujące zamknięcie dróg na Śląsk. Drukowane jest w AT, t. XII, nr 22, s. 25, 26, za którymi przedrukowano tekst, uwzględniając poprawki z MK₂, t. 43, s. 649 (k. 322) i MK₁, t. 44, s. 374 (k. 186 v.).

¹¹ Akt ten, to jest ordynacja o poborze cła wodnego, znajduje się w MK₁, t. 44, s. 355–356 (k. 177, 177 v.) i jest podstawą niniejszego wydania. Zacytowano go w dokumencie Stefana Batorego, *Ordinatio exigendi telonei generoso Dionisio Brandis telonei aquatici Vladislaviensis praefecto praescripta*, Wilno 1 kwietnia 1579 r., wydrukowanym w: *Źródła dziejowe*, t. XI, s. 73–77.

¹² Akt ten znajduje się w MK₁, t. 44, s. 356–358 (k. 177 v.–178 v.) i nosi datę 10 stycznia 1530 r. A. Pawiński wydrukował go, zaczerpnąwszy z dokumentu Stefana Batorego (z 4 kwietnia 1579 r.); por. *Źródła dziejowe*, t. XI, nr 43, s. 75–77. Obie wersje znacznie się różnią.

¹³ Zob. AT, t. XI, nr 315, s. 242, 243.

¹⁴ Por. MRPS, cz. IV, vol. 1, nr nr 5439–5511, s. 321–324 oraz vol. 2, nr nr 15610–15666, s. 379–382.